

ביאורים

כפי שכבר ראינו אתמול, ענייני החסידות אינם פשוטים, ופעמים רבות ישנה נטייה לטעות בשיקול הדעת ולחשוב שדווקא המעשה הטוב הוא לא טוב, וכן להפך.

אחת מהדוגמאות הנפוצות לכך, היא מצוות התוכחה. פעמים רבות אנשים מוכיחים את האחר כדי לקרבו לדרך הישר, אך בעצם הם גורמים לתוצאה הפוכה. במקום לקרב את האדם ולחבר אותו אל האמת, הם יוצרים אצלו פחד וסלידה מהאמת, מחמת אותו אדם שהוכיח אותם.

עניין נוסף בו שוגים לא פעם, הוא עניין קיום המצוות וענייני עבודת ה' בחברה. לא פעם קורה שישנם עניינים מסוימים שהחברה רואה בהם מעשים משונים ומבוזים, מה שגורם באופן טבעי לרצות לא לקיים את המעשה. בשלב זה מגיעה השאלה, מה האמת? האם נכון יותר ללכת נגד הזרם ולנצח אותו, או שישנו צורך דווקא להצניע וכת ולעשות דברים חריגים שנראים מוזר.

כמובן, באמת יש מקום לשני הצדדים. בעניינים המחויבים, שהם עיקרי תרי"ג מצוות, צריך האדם ללכת אחר האמת שלו בלב שלם ללא כל חשש ממה שיגידו, איך זה נראה, וכדומה. שהרי הוא עבד ה' וכפוף לרצונו של ה' בלבד. בעניינים אלו הוא שואדם יעשה את המעשים המחויבים ללא כל חשבון וללא עירוב של נתונים 'חיצוניים', מה שאין כן ביחס לענייני החסידות ומה שמעבר. בדברים אלה יש מקום גם לחשבונות 'חיצוניים' של החברה. כאשר אדם נוהג בהנהגות של חסידות, הוא צריך להסתכל במבט שלם, רחב וכולל של כל הנתונים. ולכן, כאשר אדם רואה שהנהגותיו עשויות לגרום ללעג אצל חבריו, מוטב לו שיפרוש מהנהגות אלו, ולא יכשיל את חבריו.

לסיכום: בכל מה שקשור להנהגות החסידות צריך לשקול היטב כל צעד ושעל ולהיזהר מאוד מ'ללכת עם הראש בקיר', מה שעלול להביא חלילה לידי תוצאות הפוכות של לעג וקלס בעיני חבריו.

הרחבות

• המעלה שבהצנעת מעשים טובים

וְהִצְנַע לְכַת עִם אֱלֹהֶיךָ. בדברי רבי חיים ויטאל מצינו שישנה בעייתיות נוספת בעצם פרסום מעשיו הטובים: "ואמרו רבותינו ז"ל [אלהיהו רבא כא] לעולם יהא אדם ירא שמים בסתר ויהיו כל דרכיו לשם שמים, ואם יכול אדם שיעשה כל דרכיו לשם שמים ולא יפרש לבריות אפילו אחד מהם, שכרו כפול ומכופל מפני שכבוד אלוהים הסתר דבר" [שערי קדושה ב, ד].

בספר יסוד ושורש העבודה הזכיר עניין זה והוסיף: "אך אם יפתה היצר את האדם חס ושלום בשביל גודל מעלת הסתרת מעשיו לקצר בעבודת הבורא יתברך דהיינו שלא יתפלל האדם בתמידות בצבור ככוונה עצומה ובהתלהבות גדול... וכיוצא בכדי שלא יהא נקרא צדיק וחסיד בין הבריות חלילה וחס לשמוע אל היצר בזה" [א, י].

• זהירות מחומרות הפוגעות בזולת

ואם הפרישה תוליד יותר קדוש שם שמים ונחת רוח לפניו מן המעשה יפרש ולא יעשה. רבי יחזקאל אברמסקי היה רגיל לומר: "אינני מחזר אחרי חומרות היות והתבוננתי כי בדרך כלל כל חומרה עלולה לפגוע במצוות שבין אדם לחברו אם זו אשתו או משרתו, חברו וכדומה" [הזהרו בכבוד חבריכם עם קלג].

הנה התורה צנתה (ויקרא יט, יז), "הוכח תוכיח את עמיתך", וכמה פעמים יפנס האדם להוכיח חטאים במקום או בזמן שאין דבריו נשמעים, וגורם להם להתפרץ יותר ברשעם ולחלל ה' להוסיף על חטאתם פשע, הנה בכיוצא בזה אינו מן החסידות אלא לשתק. וכך אמרו זכרונם לברכה (במות סה ע"ג), "כשם שמצוה לומר דבר הנשמע, כך מצוה שלא לומר את שאינו נשמע".

ראה, פשוט הוא שראוי לכל אדם להיות מקדים ורץ לדבר מצוה ולהשתדל להיות מן העוסקים בה, אך הנה לפעמים יכול להולד מזה מריבה, שיתר תבונה המצוה ויתחלל בה שם שמים ממה שיתפבד, בכיוצא בזה ודאי שחייב החסיד להניח את המצוה ולא לרדף אחריה.

וכן אמרו זכרונם לברכה בענין הלויים זה לשונם (במדבר רבה ה, א), "מפני שהיו יודעים שכל מי שטוען בארץ^ו שָׁכְרוּ מִרְבָּה, והיו מניחין את השלחן והמנונה והמזבחות וכלן רצין לארון לטל שֶׁכֶר, ומתוך כך היה זה מריב ואומר, אני טוען כאן, וזה מריב ואומר, אני טוען כאן, ומתוך כך היו נוהגין קלות ראש, והיתה השכינה פוגעת בהם" וכו'.

הנה חייב האדם לשמור כל המצוות בכל דקדוקיהם לפני מי שיהיה, ולא יירא ולא יבוש, וכן הוא אומר (תהלים קיט, מז), "וְאֵיךְ בָּרַךְ בְּעִדְתֶּיךָ נֶגֶד מַלְאָכָיו לֹא אָבוֹשׁ". וכן שנינו (אבות ה, כ), "הוי עז פנמור" וכו'. אמנם גם בזה צריך חלוק והבחנה, כי כל זה נאמר על גופי המצוות שחייבים אנו בהם חובה גמורה, שבהם ישם פניו כחלמיש, אך יש איזה תוספות חסידות, שאם יעשה אותם האדם לפני המון העם ישחקו עליו ויתלוצצו, ונמצאו חוטאים ונענשים על ידו, והוא היה יכול להניח מלעשות הדברים ההם, כי אינם חובה מחלטה. הנה דבר כזה ודאי שיתר הגון הוא לחסיד שיניחהו משיעשהו, והוא מה שאמר הכתוב (מכה ו, ח), "וְהִצְנַע לְכַת עִם אֱלֹהֶיךָ", וכמה חסידים גדולים הניחו ממנהגי חסידותם בהיותם בין המון העם, משום דמחזי כיהרא^ו. כללו של דבר, כל מה שהוא עקרי במצוה יעשהו לפני כל מלעיג וימה שאינו עקרי והוא גורם שחוק והתול לא יעשהו.

נמצאת למד, שהבא להתחסד חסידות אמיתי, צריך שישקל כל מעשיו לפי התולדות הנמשכות מהם ולפי התנאים המתלויים להם, לפי העת, לפי החברה, לפי הנושא ולפי המקום, ואם הפרישה תוליד יותר קדוש שם שמים ונחת רוח לפניו מן המעשה - יפרש ולא יעשה, או אם מעשה אחד במראיתו הוא טוב ובתולדותיו או בתנאיו הוא רע, ומעשה אחר רע במראיתו וטוב בתולדותיו, הכל הולך אחר החתום והתולדה, שהיא פרי המעשים באמת.

ואין הדברים מסורים אלא ללב מבין ושכל נכון, כי אי אפשר לבאר הפרטים שאין להם קץ ו'ה' יתן חכמה מפיו דעת ותבונה" (משלי ב, ג). ומעשה דרבי טרפון (ברכות יא ע"א) ויכח, שהחמיר להטות כבית שמאי ואמרו לו, "כדאי היית לחוב בעצמך, שעברת על דברי בית הלל", אף על פי שמחמיר היה. וזה, שענין מחלקת בית שמאי ובית הלל היה ענין פבד לישראל, מפני המחלקת הגדולה שרבתה ביניהם, וסוף סוף נגמר^ו שהלכה כבית הלל לעולם (עירובין יג ע"ב), הנה קיימה של תורה שגמור-דין זה ישאר בכל תקף לעד ולעולמי עולמים ולא תחלש בשום פנים, שלא תעשה תורה חס-וחלילה כשתי תורות, ועל פן לדעת המונהגות, יותר חסידות הוא להחזיק כבית הלל אפילו לקלא מלהחמיר כבית שמאי. וזה לנו לעינים לראות אי זה דרך ישכן אור באמת ובאמונה לעשות הישר בעיני ה'.

הדורים המכשלים אחרים בליצנות - אין לעשותם בפניהם

תחומי העיון הנצרך למשקל החסידות

